

Naslovnica

Slavko Grum

**Dogodek v mestu Gogi
(Igra v dveh dejanjih)**

Woodstar Publisher, 2014

O tej e-knjigi

»Dogodek v mestu Gogi«; Slavko Grum; 1930

© Slavko Grum, 1930

© Woodstar Publisher, 2014

BISBN 978-999-2727-04-1 (pdf)

BISBN 978-999-2727-05-1 (mobi)

BISBN 978-999-2727-06-1 (ePub)

Publicirala v elektronski obliki založba Woodstar Publisher S. A., 2014

Avtorske pravice in licenca

Vse pravice pridržane.

Nobenega dela te e-knjige ni dovoljeno reproducirati, prenašati ali uporabljati v izvorniku ali v prevodu v kakršni koli obliki in s katero koli tehniko, elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali s katerim koli sistemom za shranjevanje, obdelavo in prenos podatkov brez pisnega dovoljenja založbe.

Ta e-knjiga je namenjena vaši osebni uporabi. Ni je dovoljeno prodajati naprej ali podariti drugim osebam. Če bi želeli to e-knjigo podeliti z drugo osebo, prosimo kupite dodatni izvod za vsaki osebi, kateri bi jo radi podarili. Če berete to knjigo, a je niste kupili ali ni bila kupljena za vašo osebno uporabo, potem bi bilo dobro, da bi si kupili vaš lasten izvod te e-knjige. Zahvaljujemo se vam, ker upoštevate in spoštujete avtorsko delo vseh sodelujočih avtorjev in založbe.

Vsebina

Naslovnica 2

O tej e-knjigi 3

Avtorske pravice in licenca 3

Vsebina 4

Osebe 4

Scena 5

DOGODEK V MESTU GOGI 6

Prvo dejanje 6

Drugo dejanje 18

Osebe

Sestri Tarbula in Afra

Juta, služkinja

Klef

Umrli naddavkar

Nažigač

Juho Gapit

Lutka

Hana

Gospa Tereza

Komi Otmar Prelih

Grbavec Teobald

Gospa Prestopil

Pisar Klikot

Oče Kvirin

Birič Kaps

Halucinirani glas

Glas moškega

Nekdo drugi

Mirna žena

Pijan slikar s punico

Stara žena

Konrad

Scena

Del mesta Goge, kjer so svoječasno morala stati mestna vrata in vodi cesta na plano.

Stare in obrabljene hiše, povsem pošev nagnjene nad cesto. Zelo malo ljudi še mora biti po hišah, iz večine so že opustili življenje. V kaki sobi gotovo visi obešenec, že ves zaprašen in orumenel, predmeti so ga tekom časa docela sprejeli medse.

Obsežno, mrtvo poslopje, kakor zapuščena graščina, naproti dve, tri hiše, polne sob in usodnosti. Stanovalci teh sob ne hodijo mnogo na prosto, odhajajo samo še po neizbežnih poslih, potem pa se zopet hlastno zaklepajo med svoje stene. Kakor prilepljeni so med ogledali, stenski slikami, omarami.

V nekaterih sobah ni prednjih sten in je tako pogled vanje občinstvu popolnoma svoboden.

V oglu prvega nadstropja zapuščenega poslopja Hana, hčerka imovitega trgovca Vajde, ki se je baš vrnila iz tujine in povzročila s svojim prihodom v mestu nemir. V podstrešni sobi nasprotne hiše pisar Klikot, ki vidi iz svojega okna naravnost v Hanino sobo. (Seveda je zaljubljen vanjo in igra na oknu flavto.) V stavbi poleg te prebivalci stlačeni v izbe druga vrh drugo; v pritličju Gapit, nad njim neka starka, in v drugem, najvišje, grbavec Teobald. Julio Gapit, ofical, ki stanuje v pritlični izbi, nalikujoči kleti, je duševno bolan in sedi za mizo v družbi kavčukaste lutke. Starka v nadstropju više ždi popolnoma negibna v naslanjaču in je po vsem videzu že umrla. Najbrže noče, da bi vedeli, da je že umrla in se je pritajila, kakor da spi. Grbavec Teobald venomer čita in deklamira drame, njegov sen je gledališki igravec — najbrže, ker ima pokvarjen hrbet. Hiša, kjer stanuje v podstrešnici zaljubljeni pisar, ima v prvem nadstropju tudi balkon, na katerem mnogo presedita dve starki, sestri Tarbula in Afra. Na tem balkonu bi utegnil sedeti mestni čuvaj, ki bi imel paziti na došle in odhajajoče; tu starki zelo dobro lahko skrbita za red v mestu in čuvata, da kdo ne pobegne.

Vse prizorišče dojmi groteskno in neistinito, kakor hišice in figurine v sejmski streljarni.

Del Hanine ljubezenske fabule po Zolajevi noveli: »Za noč ljubezni«, ki pa jo je Zola zopet povzel po Casanovi.

DOGODEK V MESTU GOGI

Prvo dejanje

Večer, po ozračju se nosi drobna, trzajoča pesem flavte. Sobe, ki jih baše mrak, beline rok, obrazov.

V kletni izbi stanovalca ni doma, za mizo sedi le lutka. Se ne ve, da ni živo bitje, njena negibnost povzroča tesnobo. Dvignjeno krilo, fino čipkasto perilo — nekdo jo je moral zapustiti v ljubimkanju. *Mirna žena* v nadstropju više vgreznjena v fotelj ter istotako negibna; obe, lutka in ona, vzbujata grozavost. *Grbavec*, ki je sklonjen nad knjigo, *Tarbula* in *Afra*, sedeči na balkonu v večeru, zaposleni z rožnim delom; flavto igra *Klikot*, kot prelomljen sloni ob svojem oknu s pokorno nagnjeno glavo.

V bogati hiši čez cesto vse izumrlo.

Tarbula: Kako dolgo je bila prav za prav z doma? Šest - osem let - - Ali ni šla nekako takrat-?

Afra: Da, prav takrat, ko je Juhčeva umorila svoje novorojeno.

Tarbula: In zakaj le je ni bilo nikdar domov?

Afra: Še na pogrebu rajne, samo stran, stran — naravnost s pokopališča se je odpeljala.

Izza ogla Vajdove hiše Juta, služkinja, vsa zaposlena hiteča iz mesta.

Obe sestri: Juta, Juta!

Juta (postane, se ozre na balkon).

Tarbula: Ali so res povabili tudi barona?

Afra (v njene besede): Pride res tudi on?

Juta: Skoro bodo jeli že dohajati, pa še sedaj ni poslal!

Sestri: Kdo, kaj?

Juta: I, Jontez, rože!

Tarbula: Lej jo, noršo, mar hočeš vele na mizo?

Afra: Da so ga res? Vidiš, vidiš.

Tarbula: Pa bo tudi prišel? Bo prišel?

Juta: Seveda! Zakaj pa ne? Se je že najavil. Bog samo daj, da bi že bilo vse v kraju! (Steče dalje.)

Sestri: Juta, Juta!

Juta: Ne utegnem. Ne utegnem. (Izgine.)

Tarbula (k sestri): Pa je ne mislijo menda kar ž njim!

Afra: Meni se on za meščanske štacunarje!

Tarbula: Strašno se jim mudi!

Afra: Menda za nocojšnjo slavnost niso izpustili prav nikogar, ki prihaja v poštev za ženitev.

Tarbula: Veš kaj, skoro neverjetno se mi zdi, da bi bila res že poročena in ločena, si vendar ne bi upali prirejati takega hrupa in jo takoj na novo možiti!

Afra: Kdo ve, kdo ve! Morda baš zato! Morava izvedeti kaj od Jute.

Tarbula: Če le kaj ve deklina. Veš, da skušajo na moč prikriti.

Od trga sem v ozadju šepavec, že iz daleč oprezujoč proti balkonu. Ko z nevoljo ugotovi, da se nahajata starki na balkonu, se skuša neopazen poguliti mimo.

Tarbula (ga takoj opazi in popade): O, Klef, gospod Klef, kam pa, kam?

Klef (se onejevoljen zdrzne, potem pa takoj potvori, ko da bi bil ves vzhičen od njune pojave): O, o, gospe! Klanjam se, gospe, klanjam se! Baron, baron - in celo stari Sort iz Prisanka! Vsake svete zleze iz svoje luknje, te imenitnosti pa tudi on ni smel izmuditi. Nikdar ni bilo Vajdi do družbe, po smrti rajne še v trgovino ni rad pogledal, sedaj pa naenkrat vsa vrata na stežaj! Nehote si mora človek kaj misliti, ko se jim tako mudi!

Tarbula (ženi se kar nočeta vneti): Kam ste pa namenjeni, Klef, kam?

Klef (s sladkokislím obrazom presliši): In tujec, tujec! Sta že kaj slišali o njem?

Afra (se le ne more premagati): Tujec? Kak tujec?

Klef (srečen, da je prijela): Ne vesta? O, tujec, povsem pravi tujec s prtljago pred »Jelenom«. Celo govori ne po naše!

Tarbula: Pa se ne ve o njem ničesar?

Klef (sila odvažno): Popolnoma ničesar ne ve nihče. Ugibljejo seveda različno. Nekateri menijo, da je letoviščar, drugi pa se zavzemajo za to, da je Vajdov gost, ki prihaja na današnje slavje. Po mojem ni ne eno ne drugo: kot letoviščar ima premalo prtljage - en sam kovčeg pa dežnik! — kot Vajdov gost se pa vendar ne bo nastanjal po gostilnah!

Tarbula: Letoviščar? Smešno! To je gotovo zopet potuhtal Bas, da bi obrnil pozornost na svojo svetsko vseznalost!

Afra: Kdo bi le bil?

Klef: Stavim, da se bo izkazalo kot zadnjič: potnik s kakimi šivalnimi stroji! Zadnjič je tudi bilo vse na nogah, pa je bil le potnik za povečavanje fotografij. Haha!

Juta se vrača.

Tarbula: Juta, Juta - (nekoliko pookleva zaradi navzočnosti Klefove, pa se le ne more vzdržati) - povej no, moraš povedati - ali je res že poročena in ločena?

Juta: Po - poročena? Naša gospodična? Ho-ho-ho-ho - Hi-hi-hi-hi - - To ji moram povedati, to moram povedati. (Hiti dalje in izgine za Vajdovim ogglom.)

Tarbula: Sila otročja je še! (Zapazi Klefa, kako je hotel izrabiti priliko in se poguliti mimo.) Hola ho, Klef, ne tako žurno! Odkdaj pa imate toliko časa za šetnje? Doma so se ponečedili otroci in žena si bo ob pralniku okrnila prste!

Klef (se ne upa dalje, proseče): Tako neznosno soparno je, človeka kar duši med zidovi.

Tarbula: No, no, ni take sile, imeli smo že hujše dni!

Klef: He - he - človek pač takole rad stopi malo na prosto - človek pač - - (Stopi dalje.)

Tarbula (vidi, da ga z okoliščinami ne bo ugnala): Pred vami je že šel nekdo iz mesta, neka gotova oseba. Ali vam je znano, da je prišlo tej osebi na praznik v cerkvi slabo? Bruhala je, venomer bruha. Milostni Bog, še ne štirinajstletna pa tako bruha! (Strogo, s poudarkom.) Da, da, gospod Klef, še ne štirinajstletna! V župnišču se natanko zve za dan njenega rojstva, če se mimogrede vstopi in vpraša.

Šepavca oblije znoj, široko raztrga usta in se s hrbtom umika nazaj; začne biti po sebi velike križe, potem pa se skokoma požene s svojo šepasto nogo v beg nazaj proti mestu, kot bi ga gonil vrag.

Starki se za njim zanosno režita, ker tako točno urejujeta obrat v mestu.

Tarbula: Čelešnik stari, bo zapeljeval po hostah otroke!

Afra: Si jo videla prej, kako je šla potuljeno ven?

Tarbula: Treba mu je, polomi, ko ima vse doma!

Afra: To bo direndaj, ko se zve v mestu!

Tarbula: Oh, saj se že tako dolgo ni nič zgodilo!

Afra: Nalašč še nekoliko pomolčiva, kako sva ju videvali sleherni večer, lepo drugega za drugim iz mesta. Naj ugibljejo še par dni meščani, zakaj punica bruha! Morebiti otroče še samo ne ve!

Tarbula: Mogoče, zelo mogoče!

Na ulici se pojavi pred nekaj dnevi umrli naddavkar. Salonska suknja, bele nogavice, razoglav - prav kakor je utegnil ležati na mrtvaškem odru. Čudno neurejenega vedenja je. Čeravno mrtev, hoče menda zaradi dolgoletne navade na svoj vsakdanji izprehod.

Sestri se ob njegovi pojavi spogledala, vendar sta ga tako vajeni ob tej uri doli na cesti, da niti nista kdo ve kaj iznenadeni.

Tarbula (ogorčena): Toda, gospod naddavkar — saj ste vendar umrli!

Afra: Saj — saj smo vas vendar že pokopali!

Naddavkar (se sestraš, obstane kot šolarček, ki so ga zalotili pri zlem dejanju; pogleda kvišku k ženama, nebogljeno zaprosi z očmi odpuščanja in odkolovrati zopet nazaj proti mestu).

Tarbula: Ali ne misli niti sedaj opustiti svojih izprehodov!

Afra: Kako le more biti človek tako pozabljiv!

Naddavkar (ki se je premislil in vrnil): Oprostita - oprostita - gospa Guštinova - ali poznata gospo Guštinovo - moja žena poznata? Bil sem doma, vse preiskal, nikjer je ni, nikjer ni reve. Oprostita, gospe, da vaju nadlegujem - saj gre tod pot na Tisovec ? Saj sem hodil, vsak dan sem hodil, toda ne vem, vse tako nekam tuje - - Jezus - Marija, Jezus - Marija, ukreniti je nekaj treba, reva se vendar ne sme puščati kar tako sama! Vesta, moja žena - povedati je treba - ona ni bila vedno prav pri zdravju, nekoliko bolehnja je bila pa - - ona - (okleva, oriše potem obotavljaje na čelo krog; prikima živahno nato, nariše zopet krog; šepne:) Nič kaj zgovorna ni bila več zadnje čase, umolknila je. In prav za prav sem moral opravljati doma vse sam — kuhati moral - o, meni ni nič na tem, če se norčujejo, prav nič mi ni. - Pred dvanajstimi leti ji je prišlo tako hudo - nič več ni spregovorila, nikdar več nisem čul iz njenih ust besede. Toda - prav prijazna je bila sicer, ob nedeljah sva hodila na izprehod, prav krotko mi je vedno sledila. Ljudje niso nič opazili, le da je nekam tihotna, so vedeli, in da ji ni več za družbo. Pa vesta, kako je bilo? Razumevala ni več! Stvari ni več vedela! Dal sem ji svinčnik v roke, zvesto me je gledala in spraševala z očmi - nesla ga je v usta, zataknila v lase - tudi žlice ni znala upotrebljavati, pitati jo je bilo treba prav za prav. Toda, kakor rečeno, zvesta tovarišica mi je bila sicer, prijazno se je živelo. (Se je med govorom nekoliko uravnovesil, sedaj pa se zopet zbega, prestopa se na mestu sem in tja; ne ve več, da govori s kom.) Jezus - Marija, Jezus - Marija! (Z razkriljenimi rokami zbeži nazaj, odkoder je prišel.) Jezus - Marija, Jezus - Marija, Jezus - Marija!

Tarbula: Vidiš, da bo res, dedec je kuhal sam! Vse kar je prav, ampak -! Vedno so pravili, da ga ima zelo v strahu, ampak da se je mož tako zapustil -!

Afra: Sedaj se mi svita, sedaj se mi svita -nekoč sem ju oprezovala na Tisovcu - mož ji je z vnemo nekaj razkazoval. Stopila sem bliže - »To je roža, to je taka stvar, ki požene iz tal kar sama od sebe in se potem odpre v tole belo reč, in to imenujemo cvet. Ali sedaj veš rožo?« Zagledal me je, se takoj nerazumljivo zbegal ter ženo potegnil za seboj. Premišljevala sem, premišljevala, pa tedaj nisem mogla potuhtati. Sedaj vem: spomin ji je vzelo, na novo ji je moral razlagati stvari.

Tarbula: Ne vidi se več. (Odloži delo.)

Po cesti prihiti nažigač ter prižiga svetiljke.

Afra: Kar pade že noč na zemljo.

Tarbula: Kdaj je zvonilo Ave Marijo? Preslišali sva Ave Marijo.

Afra: Preslišali sva jo. (Se dvigne.)

Tarbula: Tako zadušno je v zraku. Ko da se nekaj koplje iz noči.

Odideta v sobo. Vrata ostanejo odprta — ta prostor ni brez prednje stene, da bi se prosto videlo vanj — v sobi vznikne luč. Kdaj pa kdaj je opaziti v nadaljnjem skozi odprtino vrat, da se prestopita po sobi njuni postavi.

Klikot, ki je kmalu ob početku razgovora žen jenjal svirati na piščal, sloni kot kamenen ob oknu; grbavca je tema prisilila, da je spustil knjigo iz rok. Vobče dojmijo vse osebe nenaravno, le od časa do časa jih oživi skrit mehanizem, sicer so pa kot mrtve lutke porazstavljene po sobah.

Na cesti Gapit. Pod pazduho nosi težko aktovko. Sredi bežečega koraka iznenada postane, se počasi in previdno okrene. Najrajši bi stekel, pa si ne upa. Na pragu svojega doma prav počasi odklene, potem pa, ko se čuti za vrati na varnem, hlastno zaobrbe ključ in zbeži v sobo. Sobo istotako skrbno zaklene, nato pa kakor je, s klobukom na glavi in aktovko pod roko, sproščen pade na stol. Se odahne.

Na čelu mu blestijo znojne kaplje.

Se umiri, čez obraz blažen smehljaj: »Gizela, Gizela!« Vstane, odloži, izvleče iz torbe svitek vrvi. Strokovnjaško ogleduje vrata. Izvleče iz nekega predala železen drog, preizkusi ponovno, če je dobro zaklenil, potem pa zatakne drog za kljuko in jame v dolgem, zamudnem delu napeljevati vrv od kljuke do okna, do posteljnih nog itd., vse, da zavaruje vrata pred preganjalci. (Okna so itak zamrežena.) Ko svoj posel opravi, si z neko radost obetajočo skrivnostjo pomane roke ter zopet odpre torbo. Izloči zavitek in dve steklenici vina. Odpre vino, postavi pred lutko in predse kozarec ter natoči. Vzame tajnostni zavoj nato v roke, izmota z odvažnostjo elegantno žensko toaleto; jo pomeri najprej povrh ob Gizeli, potem pa lutko preobleče. Pri tem preoblačenju se stoprav vidi, da Gizela ni živ stvor. Njeno perilo je izredno okusno in do potankosti popolno. Čudaški ljubimec je morebiti stradal, da je nabavil to toaleto, mesece dolgo je mogoče postajal pred izložbami ter se veselil na ta hip preoblačenja. Po končanem opravi posadi dekle v pozi velike dame zopet nazaj za mizo ter sede sam njej nasproti. Trči ob njen kozarec, pije, se v blaženosti zagleda predse.

V ogelni sobi prvega nadstropja velike hiše se pojavita Hana in za njo gospa Tereza, ki jo vleče Hana za roko. Luč.

Tereza (rahlo očitajoče): Kaj res ne morete vztrajati niti minute sami? Saj vidite, da spodaj nihče ne ve, kje se ga drži glava!

Hana: Saj - saj bi samo rada, da poveste, kako mi pristojna obleka!

Tereza: No, tak hitro se oblecite!

Hana (zbira kose obleke, da se preobleče): Pojdi, pojdi, tako se tudi ne mudi! To se gospodinje le tako grdo razvadite. Mislite, da morate biti vedno povsod zraven.

Tereza: Videli ste: po preprogi so hoteli v salonu plesati! Križ je, nismo vajeni tolike družbe v hiši.

Hana (potegne Terezo k sebi na fotelj): Nič, sedaj posedite nekoliko pri meni. Saj se nisva še nič pogovorili!

Tereza: Ali vas je - strah ?

Hana (v čudno začetem smehu): Strah? Haha! Pred kom neki?

Tereza: Ne vem, ne vem, toda prav tako mi je, ko da se nečesa bojite.

Hana: O, beži. beži! (Naenkrat, brezupno zroč vanjo, ker molči): Govorite za božjo voljo, govorite že kaj!